

מצגת 5 – צורות נוספות

כלכלת משפחה

המכללה למנהל

הפקולטה למדעי ההתנהגות

סלע קולקר

selakolker@gmail.com

הגדרת נישואים

הגדרה מילונית

- קשר פורמאלי, פומבי, מחייב
- בין אנשים שאין ביניהם קשר דם

הגדרת הדין הבריטי

- איחוד מרצון ולכל החיים של גבר אחד ואישה אחת

השותף השלישי

המדינה רואה בנישואין מצב חברתי מועדף

- מעניקה לבני זוג נושאים זכויות שונות למשל
  - יתרון בזכאות לסיוע ברכישת דירה ובשכר דירה
  - הגדלת קצבאות של ביטוח לאומי
  - הקטנת חובות במס הכנסה
  - פטור לנשואה מחובת שירות בצה"ל
- מעניקה זכויות אזרחות למי שנשוי לאזרח
  - מטילה מגבלות
  - גיל, דת, מין וכו'

צורות נוספות

- אזרחיים
- חד מינניים
- פוליגמיה
- פתוחים
- פיקטיביים
- פרודים

- מגורי-יחד
- פילגשות
- גרושים

מגורי יחד

אטימולוגיה

- זוג + גרים = זוגרים
  - קוהביטציה
  - האקדמיה ללשון קבעה
- זוגרות
Cohabitation
מגורי-יחד

הגדרה

מגורים משותפים באותו משק בית של בני זוג שאינם נשואים זה לזה

סטטיסטיקה

בשנת 2011: 4% בישראל. 11% בארה"ב. 24% בפינלנד.

סוגי זוגרות

- **הקדמה לנישואין (Nubile cohabitation)** - ניסיון לגור יחד לפני ההחלטה להינשא. צפויים להתחתן כשירצו ילדים.
- **אלטרנטיבה לנישואין (Alternative to marriage)** – חיים כמו זוגות נשואים עם ילדים, החליטו לא להינשא מסיבות שונות.
- **נשואים לשעבר (Post-marital)** - גרושים או פרודים הנכנסים לקשר מחייב נוסף. הסבירות לקוהביטציה בקשר שני גבוהה יותר.

מעמד משפטי

בפקודת מס הכנסה – אין הכרה

”בן זוג - אדם נשוי החי ומנהל משק בית משותף עם מי שהוא נשוי לו”

הכרה משפטית

- חוק הביטוח הלאומי

”אשתו - לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו”

- חוק משפחות חד-הוריות

”הורה יחיד ... שאינו נשוי, ואין אדם הידוע בציבור כבן זוגו”

- אלמנות צה"ל

”... ובכלל זה אישה שהייתה גרה עמו והייתה ידועה בציבור כאשתו”

- מיסוי מקרקעין

יש פטור מסוים ממס רכישה לבני זוג, לרבות ידועים בציבור

למה לא להתחתן?

- אינם רשאים
- חד מיניים
- כשאחד נשוי
- סיבות דתיות – בני דתות שונות, חסרי דת, כהן וגרושה...

- אינם מעוניינים
- סיבות אידיאולוגיות
- סיבות כלכליות

סיבות כלכליות

רגולציה – לא משמעותי

- נקודת זיכוי עבור "חד הוריים"...
- זכויות פנסיה הנשללות מאלמנים שמתחתנים בשנית

שיווי משקל כלכלי

- רתיעה ממחויבות ארוכת טווח

פילגשות

פילגשות

אטימולוגיה

פילגש = פלג + אישה. כלומר חצי אישה

הגדרה

קשר ארוך טווח שאינו כולל התחייבות מימונית, אלא מתקיים מתוקף מאזן אימה: הגבר מוצא סיפוק מיני ופורקן מנישואים מאכזבים, והאישה נהנית ממצבו החומרי של פטרונה, ומעניקה לו חסדים גופניים בתמורה.

(שופט העליון צבי ברנזון)

ע"א 621/69 קרול נסיס נגד קוינה יוסטר

פילגשות

קשר שהיה מקובל בכל החברות משחר ההיסטוריה. רק במאה ה-20 הפך להיות מוקצה מחמת מאוס עקב עליה בכוחן החברתי של הנשים

- חוזה ארוך טווח
- שיווי משקל כלכלי
- לא שיווני
- צאצאים לא חוקיים

כלכלת פרידה

כלכלת פרידה

- יותר אנשים רואים את עצמם כאינדיבידואלים בעולם
- נישואין הוא אחד הכלים הלגיטימיים לשיפור איכות החיים והרווחה
- אך לא היחיד

- כאשר לשני בני הזוג כדאי להתגרש – יהיו גירושים
- כאשר לאחד מבני הזוג כדאי להתגרש – יהיה מאבק

- כח המיקוח של שותפי נישואין נגזר מהרווחה שלהם מחוץ לנישואין

כפל הוצאות

- כשנפרדים – עלות כל המרכיבים שאפשר לשתף, עולה:

תוספת יוקר	גרים לחוד	בן זוג ללא ילדים	בן זוג עם ילדים	גרים ביחד	
70%	3,400	3 חדרים 1,600	4 חדרים 1,800	5 חדרים 2,000	דירה אלפי ש"ח
75%	525	ממיר 1 250	2 ממירים 275	3 ממירים 300	טלויזיה ש"ח
9%	12.66	250 גרם 6.33	250 גרם 6.33	500 גרם 11.58	גבינה לבנה ש"ח

- כלל אצבע: מרכיב הדיור גדל פי 1.5
- כלל אצבע: שאר ההוצאות גדלות פי 1.25

חישוב דמי מזונות

- המטרה היא למצוא איזון אובייקטיבי בין שלושת הצדדים
- בלתי אפשרי
- חישוב מורכב, עתיר במשתנים לא ידועים, שקל להטות אותם
- עניין דינמי, משתנה תכופות, בקרות אירועים משמעותיים
- מורכב משלושה שלבים עקרוניים:
  - "נטל הפרנסה"
  - חישוב סך כל צרכי הילדים
  - "חלוקת הנטל"
  - חישוב האופן בו צריך להתחלק בין ההורים
  - "תשלומי העברה"
  - בגין מגורים אצל אחד ההורים

דמי מזונות – 3 שלבים

- נטל הפרנסה נקבע על פי רמת החיים שהילד הורגל אליה
- חלוקת הנטל נקבעת בין על פי היכולת של ההורים
  - כושר השתכרות
  - השתכרות בפועל
  - הכנסה פנויה
  - תחזיות
- תשלומי העברה
  - השתתפות בהוצאות "מדור" של ההורה אצלו גרים הילדים.

דמי מזונות – נטל הפרנסה

- שני "מעגלים" של צרכים:

- "צרכים הכרחיים" בהם נושא האב בלבד

- "צרכים נוספים" בהם נושאים ההורים יחדיו ("דין צדקה")

- על פי גיל הילד

- עד גיל 6

- מגיל 6 עד 15

- מגיל 15 עד 18

- חיילים בחובה

חבות מוחלטת על האב

"הכרחיים" האב לבדו, "נוספים" במשותף

"נוספים" בלבד - חבות משותפת

1/3 מהסכום שנקבע עד גיל 18

- זכות הילד למזונות אינה תלויה בנישואי הוריו

חישוב דמי מזונות

צרכים הכרחיים

- צרכים בסיסיים כמו מזון וביגוד. זהים לעשיר ולעני
- פס"ד בן עמי נגד בן עמי קבע מינימום של 1,150 ₪ לכל ילד לחודש
- עדכוני מדד הגדילו ל- 1,250 ₪

צרכים נוספים

- חינוך, מעון, צעצועים, נסיעות, חופשות, בילויים, חוגים, וכו'
- מתחלק בין הורים 50:50, או עפ"י ההכנסה הפנויה

מדור

- אחוז משכר הדירה של ההורה המחזיק בילדים
- 30% לילד אחד, 40% לשני ילדים, 50% ל-3 ילדים.

דוגמא 1

משפחה עם ילד אחד בגיל 8

הוצאות		הכנסות נטו	
4,000	שכר דירה	6,000	משכורת האם
3,000	גידול הילד	9,000	משכורת האב
8,000	הוצאות מחייה		
15,000	סה"כ	15,000	סה"כ

הזוג מתגרש, והאם נשארת לגור בדירה עם הילד

מה גובה המזונות?

דוגמא 1 - דמי מזונות

1,200	=	4,000 X 30%	תשלום עבור "מדור":
1,250			צרכים בסיסיים:
1,050	=	1,750 X 60%	צרכים נוספים:
<hr/>			
3,500			סה"כ

נניח

האב עובר לגור בשכירות מינימאלית של 3,000 ₪ בחודש
הוצאות המחייה המשותפות היו 8,000 ₪
הוצאות המחיה החדשות הם 5,000 ₪ לכל אחד

מה מצבם החדש של בני הזוג?

דוגמא 1 – מצבה של האם

חוסר		הוצאות	הכנסות נטו	
	4,000	שכר דירה	6,000	משכורת האם
	3,000	גידול הילד	3,500	דמי מזונות
	5,000	הוצאות מחייה		
2,500	12,000	סה"כ	9,500	סה"כ

דוגמא 1 – מצבו של האב

חוסר		הוצאות	הכנסות נטו	
	3,000	שכר דירה	9,000	משכורת האב
	3,500	דמי מזונות		
	5,000	הוצאות מחייה		
2,500	11,500	סה"כ	9,000	סה"כ

דוגמא 2

משפחה עם שלושה ילדים בגילאי 9, 14, 17
למשפחה נכס בשווי 2.3 מיליון ₪, והכנסות משכירות משנה בגובה 4,400 ₪

הוצאות		הכנסות נטו	
5,000	משכנתא	9,000	משכורת האם
2,500	צרכי קטין 9	11,600	משכורת האב
3,500	צרכי קטין 14	4,400	נכס מניב
4,000	צרכי בגיר 17		
10,000	הוצאות מחייה		
25,000	סה"כ	25,000	סה"כ

הזוג מתגרש, האב קונה מהאם את חלקה בנכס
האם עוברת לגור עם 3 הילדים בדירה שכורה בעלות של 4,000 ₪ לחודש
מה גובה המזונות?

דוגמא 2 - דמי מזונות

תשלום עבור "מדור": $4,000 \times 50\% = 2,000$

צרכים בסיסיים לשני קטינים: 2,500

צרכים נוספים: $7,500 \times 56\% = 4,200$

סה"כ 8,700

נניח

הוצאות המחיה המשותפות היו 10,000 ₪
הוצאות המחיה החדשות הם 6,000 ₪ לכל אחד

מה מצבם החדש של בני הזוג?

דוגמא 2 – מצבה של האם

חוסר		הוצאות	הכנסות נטו	
	4,000	שכר דירה	9,000	משכורת האם
	10,000	גידול הילדים	8,700	דמי מזונות
	6,000	הוצאות מחייה		
2,300	20,000	סה"כ	17,700	סה"כ

ועוד מיליון שקל מזומן

דוגמא 2 – מצבו של האב

חוסר		הוצאות	הכנסות נטו	
	5,000	משכנתא	11,600	משכורת האב
	5,000	משכנתא שניה	4,400	נכס מניב
	8,700	דמי מזונות		
	6,000	הוצאות מחייה		
8,700	24,700	סה"כ	16,000	סה"כ

מסקנת ביניים

להיפרד – זה לא כלכלי....

סוגיות נוספות

- במידה והחייב לא עומד בתשלומי מזונות – האם החד הורית מקבלת את תשלום דמי המזונות מהביטוח הלאומי
- בנוסף למזונות עבור הילדים, גבר חייב בתשלום מזונות עבור בת זוגו. זאת בזמן שהם פרודים ובטרם התגרשו פורמאלית
- משמורת משותפת מפחיתה את דמי המזונות

מה היתה כוונת המחוקק?

ומה זה עלול לתמרץ?

ועדת שניט

- בראשות פרופ' דן שניט מונתה בשנת 2005 לבחון את הכללים לחלוקה ושותפות הורית, בין פרודים
- דנה בסוגיה במשך 6 שנים, בהם נתגלעו מחלוקות חריפות בין חבריה וחברותיה ואף הובילו להתפטרותה של ד"ר דפנה הקר מהוועדה
- עיקר המסקנות: **לבטל את חוק חזקת הגיל הרך**
- "חזקת הגיל הרך" קובעת שבמקרה של גירושים, המשמורת על ילדים עד גיל 6 ניתנת אוטומטית לאם
- הוועדה ממליצה לקיים אחריות הורית משותפת כדי ליצור שוויון משפטי בתחום
- הטענה המרכזית: מחקרים מוכיחים שלצורך התפתחותו התקינה של ילד יש חשיבות לקשרים יציבים עם שני הוריו

ועדת שניט

- ינואר 2012, שר המשפטים יעקב נאמן אימץ את מסקנות הועדה
- יגבש הצעת חוק לביטול חוק חזקת הגיל הרך

ביקורת מצד ארגוני הגברים

- הועדה לא התייחסה לתחשיבי המזונות
- האב ימשיך לשלם מזונות מלאים, ובנוסף יממן חלק מהמשמורת

ביקורת מצד ארגוני הנשים

- דמי המזונות בפועל יקטנו, אך האם תמשיך לשאת בנטל העיקרי
- ירחיב את העוני בקרב נשים וילדים, ויעמיק את אי השוויון

מסקנה

להיפרד – זה ממש לא כלכלי....